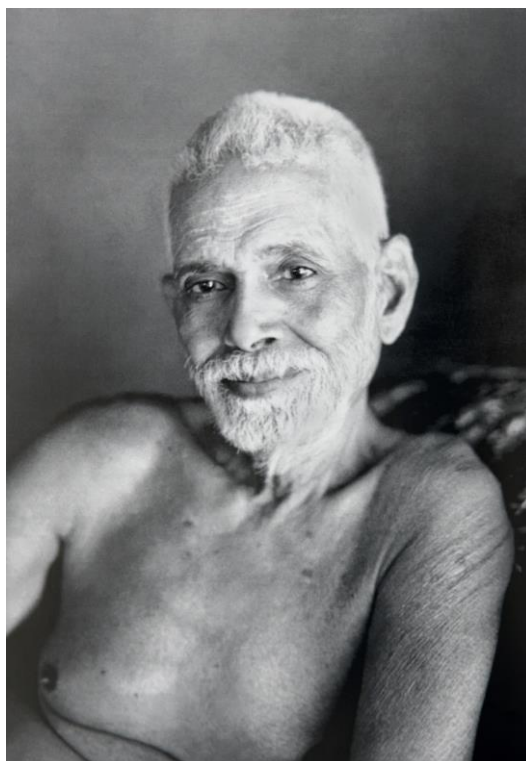

Úsilí a neúsilí (Mahátma Gándhí a Ramana Maháriši)

zveřejněno na www.rudolfskarnitzl.cz

Bhagaván Šrí Ramana Maháriši

Mezi výjimečnými osobnostmi, jejichž velikost není uznávána pouze v Indii, ale v celém světě, vystupuje Mahátma Gándhí v očích veřejnosti jako ten, který utvářel moderní Indii a ovlivňoval politické aktivisty, kteří se snažili dosáhnout svobody míruplnými prostředky. Neúnavně pracoval, aby zemi zbavil cizích zákonů a současně zdůrazňoval význam duchovních hodnot. Nevěřil tomu, že účel ospravedlňuje prostředky a vlastním příkladem svým spoluobčanům ukazoval, že vnitřní čistota a spoléhání na sebe sama, jsou stejně důležité, jako vnější svoboda. Jeho život byla nepolevující práce a úsilí. Jeho oblečení bylo charakterizováno čtyřmi jednotlivostmi: tkaným oděvem, putovní holí, sandály a hodinkami, které měl zastrčené za pasem. Podobně jako tomu bylo u Bhagavána (Ramany Mahárišiho) i život Gándhího plynul v přísném časovém rozvrhu.

Nemohlo být většího rozdílu mezi politicky chytrým jedincem, který objížděl Indii, scházel se, diskutoval a přednášel svým spoluobčanům a mudrcem od Arunáčaly, který zůstával na jediném místě, a zřejmě z pohledu povrchního pozorovatele toho dělal velmi málo, i málo mluvil. Ale i Bhagaván je uctíván. Jak v Indii, tak i ve světě, a to pro spirituální velikost jeho existence.

Ramana Maháriši a Mahátma Gándhí byli současníci a známe a ctíme každého z nich. O Gándhím se ví, že poslal některé své následovníky do Ramanášramu, včetně Radžendra Prasáda, který se později stal prvním prezidentem Indie. V přítomnosti Bhagavána tam nacházeli vnitřní sílu a mír. Když Radžendra Prasád odcházel, ptal se Bhagavána, zdali nemá pro Mahátmu nějaký vzkaz. Bhagaván mu řekl: „Božská šakti v něm působí a vede jej. To stačí. Co k tomu ještě dodat?“

Brzy po zavraždění Mahátma Gándhího řekl Bhagaván následující: „Když byl Rámasvámí Reddiar ustanoven předsedou vlády ve státě Madras, navštívil Mahátmu Gándhího. Zřejmě byl dotázán, jak dlouho navštěvuje Ramanášram a když řekl, že již 30 let, Mahátma se podivil a řekl: 'Vážně? Já jsem se o to třikrát pokusil, ale nikdy jsem nebyl schopen to uskutečnit.' Co mohl dělat? Vždyť nebyl nikdy ani na okamžik ponechán o samotě,“ prohlásil Bhagaván.

Když přišli do ášramu členové kongresové strany, stále kladli Bhagavánovi otázky, kdy by měla být Indie osvobozena a co by se pro to mělo udělat. Bhagaván jim okamžitě zdůraznil, že je nezbytné provádět *niškáma karman*, tj. nesobeckou činnost, a dále, že je nutné podrobení se vyšší síle, zcela bez myšlenky na důsledek tohoto podrobení. Není místo pro otázku úspěchu či neúspěchu neboť co se má stát, to se stane a vůbec nezáleží na tom, jak se budeme snažit ovlivňovat běh událostí. Podrobením se Bhagaván mínil, že si máme uvědomit a přijmout to, co se děje, bez jakýchkoli tužeb a strachu. Není to netečnost, čin lenosti, ale vyžaduje to nesmírnou pozornost a obětavou odevzdanost. Podrobenost není pro slabé.

V knize *Rozhovory s Bhagavánem* je uveden výrok z Gándhího časopisu *The Harijan*, kde uvádí: „Jak mysteriózní jsou cesty Boha! Tato cesta do Rádžkotu je zázrakem i pro mne samotného. Říkal jsem si, proč a kam to jdu? K čemu? O těchto věcech jsem nepřemýšlel. Jestli mne Bůh vede, tak co mám myslet a proč mám myslet? I myšlenka může být překážkou na cestě Jeho vedení.“ Bhagaván k tomu poznamenal, jaká to byla pravda a připomněl tamilského mystika Thajumanavara a stav, ve kterém nejsme, tj., stav přebývání v pravém Já.

Bhagaván a Mahátma představují dva extrémní protipóly. Mahátma nepřestával fyzicky a mentálně usilovat o sjednocení země o její nezávislost a všeobecně působil na lidi tak silně, že kvůli němu byli ochotni podstoupit jakoukoli oběť, počítaje v to odevzdání svých úspor, věnování svých šperků, ba i oběť své vlastní svobody. Bhagaván na druhé straně nic nevnucoval a zjevně se stranil běžným lidským činnostem a udržoval své tělo čisté a zdravé. Nezastával se žádné politické záležitosti, nezaložil žádné hnutí a nestavěl se do role gurua. Byl zosobněným neusilováním.

Odlíšnost mezi rolemi Bhagavána a Mahátmy nám slouží jako příklad pro ilustraci rozdílu mezi úsilím a neúsilím. Tyto dvě historické osobnosti představují protikladné, ale mocné póly iniciativy, věnované soustavnému sledování pravdy.

Často se v literatuře setkáváme s články, které zaujímají zdánlivě protikladné postoje. Jeden říká, že Bhagaván nás instruoval, abychom vyvíjeli úsilí, a jiné uvádějí, že Bhagaván ukládal lidem, aby nekonali, ale pouze byli. Co máme s těmito protikladnými pokyny dělat?

Oba postoje jsou správné. Nemusíme vyvíjet úsilí, abychom očistili mysl a srdce, pokud pociťujeme, že jsme vystaveni milosti gurua. A potřebujeme být tiší, abychom uslyšeli jeho slova a podrobili se jeho milosti, proto neztrácejme nikdy srdce a mějme velkou víru v milost Boha. Ramana tuto víru zpodobňuje povídkou, když vypravuje:

Vrabčák letěl a v zobáku držel své vajíčko, které mu však vyklouzlo a spadlo do moře. Vrabčák to však nevzdal, a aby vajíčko znovu dostal, opakovaně se snášel na hladinu, nabral do zobáku několik kapek, zaletěl s nimi na břeh, kde je setřásl a znovu zaletěl k vodě. Okolo šel právě světec Nárada a všiml si, co vrabec dělá a řekl mu: „Ty bláznivý vrabče, můžeš snad mít se svým počínáním úspěch?“ Vrabčák mu odpověděl: „Je mi jedno, zda je to možné či nemožné. Budu vytrvale usilovat, výsledek je v božích rukách.“

Nárada, pln obdivu k jeho počínání, zašel ke Garudovi (okřídlený bůh), všechno mu vyprávěl a nakonec dodal: „Bytost, která náleží k tvému druhu ptáků, vynakládá s vírou takové úsilí. Copak je správné, že si tu klidně sedíš? To nemůžeš pomoci?“

Když Garuda vyslechl Náradova slova, rychle přiletěl k vrabčákovi, zamával nad vodou křídly a vody oceánu se rozestoupily a odkryly vrabcovo vejce. Vrabec jej okamžitě vzal do zobáku a odletěl s ním pryč.

Podobně přijde boží pomoc i k těm, kteří meditují o pravém Já, vykonávají dobré činy a pracují tvrdě a bez pocitu: „To je mamutí úkol! Nikdo tu není, kdo by mi pomohl, copak to

zmůžu?“ Copak voda oceánu zmizí, když vrabec svým zobákem nasává vodu a pak ji odnáší na břeh, kde je vypouští? Vrabec vykonával svůj úkol s vírou a vytrvalostí. Podobně, když někdo takto vynaloží úsilí, výsledek se dříve nebo později dostaví. Ke každému konání je důležitá vlastní víra. Kdo provádí dobré činy, kdo pracuje s vírou a přesvědčením, tak k tomu se dostaví boží pomoc tak, jak se to stalo vrabčákovi v onom příběhu. Dokud to nenastane, člověk by měl na svém úkolu pracovat s nekolísavou vírou a s největším úsilím.

Pro vysvětlení, Garuda je jméno krále ptactva a je jízdním zvířetem Višnu. Má orlí hlavu, ocas a křídla, avšak jeho tělo má lidský tvar. Jeho tvář je bílá, jeho křídla červená a jeho tělo je zlatavé. Jeho otec Kašjapa byl mudrcem, zmiňovaným ve védách.

O úsilí k dosažení samotné realizace Ramana Maháriši prohlašuje: „Jestliže ji můžeme dosáhnout a přebývat v ní, pak je vše v pořádku. Ale člověk ji nemůže dosáhnout, aniž by nevyložil úsilí dobře prováděné meditace. Všechny dlouholeté *vásany* (tendence mysli, dojmy) unášejí mysl ven a stácejí ji k vnějším objektům. Je třeba se všech takových myšlenek vzdát a stočit mysl dovnitř. Pro většinu lidí je takové úsilí nezbytné.“

Existuje nádherná historka o Svámím Adbhutánandovi, členu skupiny mladíků kolem Rámakrišny, kteří založili řád Rámakrišny. Adbhutánanda byl jedním z nevzdělaných žáků, ale jeho odhodlanost a záliba pro odhalení jádra pravdy dokazovaly, že byl klenotem skrytým v rouše sedláka.

Jeden stoupenec přišel jednou do Kalkaty navštívit Latu Maharádže, jak byl Svámí Adbhutánanda nazýván. Když se návštěvník zúčastnil oslavy, která se konala v belurském klášteře vždy v den narození Rámakrišny, zašel pak s několika přáteli za svámím. Latu Maharádž se ho zeptal, co věnoval jako obětní dar Pánu ve svatostánku. Stoupenec mu sdělil, kolik toho věnoval. Latu Maharádž se pak to samé zeptal jeho přátel. Když se doslechl, že nevěnovali nic, usmál se a řekl: „Vaši přátelé chtějí víru 'bez poštovného'.“ Stoupenec tomu neporozuměl. Svámí mu vysvětlil, že chtějí, aby jejich dopisy došly na místo určení, aniž by je nějak oznámkovali, a tak je adresát nucen zaplatit poštovné sám.

Všichni jsme jistě zažili bezdůvodnou milost, která přišla bez vnější příčiny. Navzdory všemu očekávání jsme najednou vyzdviženi. Vzácně tak nastane i podruhé nebo potřetí. Bůh, vyšší síla či Guru nám volně poskytnul ochutnávku, aniž bychom za to zaplatili. Výsledkem toho je, že často váhavě a v nejistotě tápeme a hledáme světlo, které na nás zasvitlo. Chováme v sobě vzpomínku na tuto událost a hledáme na ni odpověď pomocí jiných pramenů, ať knih, nebo lidí, o kterých předpokládáme, že by mohli znát odpověď.

Bhagaván prohlásil, že když uděláme jeden krok ke guruovi, k Bohu, ten udělá devět kroků směrem k nám. Podstatný je ten jeden krok. Ten je naší odpovědností, a dokud nevyvineme úsilí, často i vícekrát než jednou, pak nás vyšší síla nemůže pozvednout z nevědomosti, i když sama chce. Tehdy nad námi zvítězila naše lenost a bývá to jen utrpení, které nás bolestivě probudí k nutnosti vykonávat úsilí, abychom objevili Skutečnost v nás.

Neměli bychom si představovat, že Bhagaván seděl na pohovce jako socha a díval se, jak svět kolem něj běží. Sattvický stav bytí je nejintenzivnějším stavem, který může lidská bytost vyjadřovat. Když jsme svědky vrcholného výkonu velkého umělce, zpěváka či tanečníka, zažíváme iluzi snadného, bezusilového výkonu. Nabýváme dojem, že je to tak jednoduché, že to jistě také svedeme. Mohli bychom také hrát na klavír v koncertní síni, nebo hrát tenis ve Wimbledonu, tak jako tito mistři. Ale když se jen na okamžik snažíme o něco podobného, jsme tvrdě sráženi na zem realitou, neboť jsme vystaveni depresivním nedostatkům našeho neumění.

Vystoupit na nějakou horu vyžaduje, abychom se stoupáním začali na úpatí. Můžeme spatřit vrchol, ale je to spíše sen než skutečnost. Před námi je dlouhá cesta namáhavého úsilí, jehož nás nikdo nemůže zbavit. Trikem je soustředit se na kladení nohou, krok za krokem, a žít ten daný okamžik, neočekávat žádnou výhodu ani úspěch, ani obavy z našich omezených schopností. Kdo je ten, kdo chce úspěch? Kdo je ten, kdo vidí slabosti? Jsou mnohá poučení,

která ukazují na fakt, že úspěch výletu nespočívá v dosažení vrcholu, ale v poučení, které z cesty vyplývá.

Existuje úsilí a s ním je spojené neúsilovné uvědomování, když neposuzujeme sebe v porovnání s ctnostmi někoho jiného a jeho dosažením, ani tím, jak daleko jsme sami došli. Když jsme si sami sebe vědomi, pak je tu pocit plnosti a nic nechceme. Kde a kdy tu může být úsilí? Úsilí je třeba, když něco chceme. Ticho je něčím, co v daném okamžiku nechce nic vnějšího. Všichni známe ony okamžiky, kdy jsme mimo čas, a vše je plné milosti. Na příklad během uzdravení po těžké nemoci vnímáme pocit mentálního a tělesného zdraví a vše, co vnímáme, je radost. Kdo by se v tento okamžik vědomě neoddával pouhému pozorování toho, co se před ním děje a jen se radoval z toho, že je živ a uvědomuje si drahocennost daru života?

Jak toto získáme v běžném životě? Nejjistější je, když se s tím staneme jedno a vážíme si toho. Vyžaduje to úsilí, abychom obrátili mysl k tichému a průzračnému centru našeho bytí. Když není oddělenost mezi konajícím a činem konání, žijeme v okamžiku. To je uvědomování bez úsilí. Avšak opět je to paradox, neboť aby se to přihodilo, žádá se na nás, abychom vyvinuli úsilí být tak bdělí a tiší, jako když krouží pták nad horkým vřídlem.

Tato slova nejsou odpověďmi, ale jsou to klíče, jak otevřít vlastní dveře vnímání. Vykonat úsilí musíme sami, uvědomování si bez úsilí je volba, kterou máme sami přijmout.